

BARATÉ ROZÁLIA

Előjáték

A rács közé akadt csorba hold nem akar mozdulni... Sunyi, vigyori kép-pel les be rám, fénykeze kéjenc módjára tapogat, kizök kent magamra erőszakolt nyugalmamból.

Kiestem az időből.

Nem tudok tájékozódni.

Agyamban a nyílt pályájukról vakvágányokra tért gondolatvonalatok kisklottak, egymásra torlódtak...

Mi az, a lehetőség ilyen tünetekkel jár? Legalábbis a lehetőség *eme* fajtája?

Nem szabad rá gondolni... Semmire sem szabad gondolni...

Fázom.

A testemen átfutó hőhullámok ellenére is fázom. Pedig még tél sincs. Kint lassú percegéssel hullhatnak a levelek... Ó, a páratól hamvas levelek áttetsző barnasága, az erdők kesernyés avarszaga!... Jó lenne mély lélegzetet venni és...

Butaság ilyen csip-csup illúzióval áltatni magam, hiszen a kinti világból már második hónapja csak egy négy részre szabdalt darabka ég az enyém, s a szagok is képletesen, leégyszerűsített „jó”, „rossz” fogalom formájában tudatosulnak bennem, akárcsak kedvenc ételeim aromái, melyekre izzadt, besüppedt szalmazsákomon gondolva nem fut össze számban a nyál: elfelejtetem, nem kívánom, mint több éve nem dohányzó ember a nikotin ízét...

Tenyeremet a nyirkos falhoz tapasztom, megvárom, amíg könyökömben motozni kezd a hideg, aztán égő homlokomra szorítom. Jólesik pálcikaujjaim hűvössége, halántékom táján gyengül a dobolás...

Csak akarnom kellene, csak egy kis józan ész, megfontolás kérdése az egész, és holnap saját ágyamban fekhetnék, meleg takaró alatt. Egy kis rugalmasság, őszinteség és...

Igen, így mondta Péter.

Hát persze, miért is kell nekem ebben a lyukban rohadnom? Elvégre egyedül nem válthatom meg a világot... Egyedül?... Igazad van, Péter. Érveidhez nem fér semmi kétség, meggyőzően mondtad, csak vállaim fölött elnéző, majd lesütött szemed... igen, ez megzavart egy kicsit. Hiszen beszéd közben látni szoktam arcomat a szembogaradban, most meg valahogy kerülted a tekintetemet — vagy nem jól láttam a félhomályban? — és a hangod, a hangod is... szabatos, kurta mondataid ellenére is bizonytalanul csengett...

A hold nem akar mozdulni.

Alaktalanul függeszkedik előbbi helyén. Ha egy picit jobbra billentem a fejem, csorba szélét nem metszi a középső vasrúd. Pontosan olyan, mint

anyám félresikerült tengeripogácsái, amiket hosszas lapogatás után horpadt kis dobkályhánkon sütögetett.

Szegény anyám, ha tudnád! . . .

LécsOVány vagyok, gótikus templomok tornyára emlékeztető csontjaimat lándzsaként használhatnám, és fáj a hátam, sípol a tudóm, mint annak idején neked. Jobb, hogy semmit nem tudsz már minderről, s arról sem, hogy Péter ma itt járt.

Már dél lenne?

A zárban kétszer fordul a kulcs, kivágódik az ajtó.

Odá se nézek, tudom: a szuszogó, harsaszájú foglár áll a félhomályban.

Várom az erősödő szuszogást, az ismert csajkacsörgést, ahogyan lecsapja elem a zavaros lötytöt — de semmi.

Felnézek.

Csalé bajuszát simogatja, s rejtett alázattal bandzsít rám:

— Keérem, kisasszony, fáradjon föl — szól bizonytalanul, és csonka hüvelykujjával a mennyezet irányába bök.

Az irányt jelző ujj játéka ismerős; de a megszólítás? . . . Nofene! . . .

„Kisasszony, fáradjon föl!” Tudom, hova köll „fölfáradnom”.

Szó nélkül kelek fel, mint mindig, és minden erőmet összeszedve kapaszkodom az első emeletig, mint mindig.

Első emelet, harmadik ajtó balra.

Finom dohányfüst tölti be a szobát, a sűrű füstroló mögül felvillan a rendőrtiszt nyesett koponyája. A nyak nélküli, szabályos kockafej minden tartozéka ismerős: a szeplőkkel pöttyözött alacsony homlok, a pamacszerű vörös szemöldök alatt hunyorgó gombszem s a pufók arcba ágyazott tömpe orr.

Itt minden ismerős: a mélyszínű íróasztal, a papírkosár, a cserépkályha előtt álló empire stílusú hintaszék, amelyben a civilruhás ringatózik.

A civilruhás és a rendőrtiszt. A két ellenpólus. Más és más alkati és jellembeli tulajdonsággal. A módszerük sem egyforma, mindegyiké egyéni. A rendőrtiszt ordít és gondolkodás nélkül lesújt a cifranyelű légyecsapóval. A civilruhás ellenkezőleg: sohasem bánt. Finom, választékos modorban kérdez, az idegesség legkisebb jele nélkül. Roppant nagyvonalú. Természetesen a büntetésben is.

A szoba közepén forgó zongoraszék.

Ráülök . . . Minden felszólítás nélkül ráülök — ez a szabály.

Várok . . . Feszülten várok: melyik irányból jön a hang, hogy a kellő pillanatban azonnal arra fordulhassak. A kérdezővel szembe kell fordulnom. Ez is szabály.

Most könnyű dolgom van. Csak ketten vannak. Kezdetben tízen is lehetek, erősen kellett koncentrálnom, hogy a kérdező felé fordulhassak. A hátamra senki sem volt kíváncsi, s ha nem villámgyorsan perdültem, testemen szaporodtak a kék foltok.

Várom a ceruzavédő koccanását az asztallapon, ami a kihallgatás kezdetét jelzi, de a rendőrtiszt elmélyülten piszkálja füle tövét. Nem sürgős, gondolom, és elernyesztem aszott izmaimat, amikor a civilruhás figyelmeztetően köhint. Lábammal elrugaszkom, szembefordulok vele.

— Meggondolta magát, gyermekem?

— Igen.

— Szóval?...

— Ugyanazt mondhatom, amit eddig.

— Rendben van, de figyelmeztetem, hogy betelt a pohár. Tehát nincs semmi mondanivalója?

— Nincs.

— Értem. Szóval ennyire nehezebbre esik magának, hogy eldobja az alma férges részét? Pedig egyszerű az egész: egy kis kanyarintás, és kész... Figyei?

— Igen.

— Akkor?...

— Már mondtam...

— Jó... Mondja csak, nem vágyik a gyermeke után? Az otthona után?

— Buta kérdés!...

Alig hallhatóan fölszisszen, szivarjából mélyet szív, de folytatja:

— A férje után?

— Öt éve nem láttam. Megszoktam a hiányát.

— Tudtommal a távollét ellenkező hatást vált ki.

— Lehet... Az idő kiirtja az érzéseket...

— Mikor hált utoljára férjével?

Nagy nehezen legyűröm hányingeremet, s kimondom:

— Amikor egyik embere megerőszkolt — bökök a rendőrtiszt felé. A rendőrtiszt felpattan, kezében kígyózik a légycsapó, de nem sújt le.

— Te vörös szu... .

— Nyugalom — inti le a civilruhás, és hosszú lábszárait veregetve elem áll.

— Eddig kíméletesen bántunk magával...

Észreveszi kékfoltos botkaromra sikló pillantásomat. Aztán rövidke szünet után folytatja:

— ...Türelmünket nem méltányolta. Így is jó... Nincs tovább, érti? Vége!... Természetesen, még meglátjuk... Ha netalán reggelig még megjönne az esze, változtathat helyzetén... Tehát reggelig. Ez a végső határidő, gyermekem. Elmehet.

Ápolt körmeit nézegeti, aztán a hintaszékbe süllyed.

Nemsokára szürkül.

A zárban kétszer fordul a kulcs.

A foglár rendellenesen szuszog.

— Látogatója van.

A szó átfolyik fülemben, nem ér tudatomig. Meghibbant ez a szuszi, gondolom, és a fal felé fordulok.

— Látogatója van! — ismétli hangosabban.

Megfordulok. Hunyorgok egy ideig, aztán belémhasít a felismerés, és már ugranék is, de nincs erőm.

Két erős kéz magához ránt, végigsiklik kiálló gerincemen, lapockámon, arcomon.

— Istenem, Péter!!! Hát vannak még csodák?!

Mennyire vártam ezt a pillanatot! Öt év alatt a találkozás százféle variációját elképzeltem, és éppen a százegyedik vált be, amit legmesszebbmenő álmaimban sem gondoltam.

— Mária! Szegény Mária!...

Csak most hiszem el igazán, hogy ez ő. Rövid körszakállal övezett, beesett arca idegen, ázott ruhája enyhe testszagot áraszt.

- Hogy kerülsz ide, Péter?! Éppen ide!?
- Ezt én kérdezhetném tőled.
- Lehetetlen, hogy ne tudd.
- Ki kell innen jönnöd, Mária!...
- Még nem válaszoltál.
- Hazakerültem... Sikerült... Egy hete itthon vagyok... Mindenütt kerestelek... S tegnap végre megtudtam, hogy...
- És csak úgy egyszerűen ide engedtek? Felügyelet nélkül, ide be?...
- Igen... Azaz... nem egészen...
- Megfeszítem magam, lazul a szorítása.
- Hozzájuk szegődtél? Ezekhez?! Ők küldtek?...
- Érzem, a hangom szokatlanul fakó, sápadt lehetek.
- Nem rohadhatsz itt, Mária! Légy okos! Mondd meg nekik a neveket. Csak neveket kérnek és...
- Ezért jöttél!? — sikoltom, s ugyanazt az erőtlenséget érzem, amit a felismerés pillanatában éreztem.
- Ne, ne, Mária! — és elrántott kezem után kapkod.
- Ezt nem teheted velem — folytatja aztán —, nem teheted magaddal, a gyermekünkkel. Gondold meg!... Legyen eszed!... Öt évig éltem a félelem és a bizonytalanság odújában, öt évig naponta ezerszer gondoltam rátok, vártam a percet, amikor megszabadulhatok a pokolból, és akkor most te... te... — elfordul, tenyerébe harap, görcsösen rángatózik a válla.
- Torkom összeszorul, cseppkőként rakódik le bennem a fájdalom, utána nyúlok, hátához szorítom az arcomat.
- És azt hiszed, én a mennyországban éltem? Azt hiszed?
- Még szinte nem is éltünk együtt, Mária. Fialok vagyunk, gyerekünk van.
- Ágnes a...
- Tudom, a Telepes utcában van. A szomszédok mondták meg.
- Jól van?
- Soványka. És nem ismer... Téged vár...
- Kintről figyelmeztető köhécselés jelzi a beszélgetés végét.
- Mária! Én hiszek benned... a józan eszedben. Más kiút nincs. Fogadj szót!... Egyedül úgysem válthatod meg a világot...
- Most már menj, Péter... menj!...

Nem válthatom meg a világot... Eszembe sem jutott megváltani... Ez az utolsó lehetőség... Csak egy kis kanyarítás, egy kis nyisszantás, és nincs, ami volt...

Ami volt...

...Szárnyaim vannak. Repülök háza. Berobbanok a konyhába, körül-táncolom anyát és Pétert.

— Sikerült! Sikerült! Ide nézzetek! — s orruk előtt gépelt papírlapot lobogtatok. — Holnaptól kezdve a Fővárosi Telefonközpont alkalmazottja vagyok... Halló, halló! Igen. Egy pillanat! Azonnal kapcsolom!... — Hirtelen abbahagyom, megdöbönt arcukra nézek. — Mi történt, az istenért?!

— Péternek megjött a behívója... Holnap indul a frontra...

Kéthónapi rettegés után megjött az első levél.

„...miattam meg ne aggódjatok, már biztosabb helyen vagyok. Igaz, itt is hullanak az emberek, de a hadifogság mégis csak más, mint a lövészárok. Ez már az ötödik levelem, de töletek még egy sort sem kaptam... Szeretném látni Ágit, hiszen már négyhónapos. Nem tudom, meddig maradok itt, de remélem...”

„Drága Péterem,

csakhogy végre tudunk már valamit rólad... Egészségesek vagyunk, bár anyuka gyengélkedik kissé. Köhög, fáj a lába, bizonyára megfázott. Ágika nagyon édes kisbaba, már gögicsél, csak az ellátása okoz gondot. A munkám miatt nem tudom rendszeresen szoptatni, egyébként anyuka törődik vele. Alig lehet élelemhez jutni, a sorban állás rengeteg időt elvesz az embertől. Gyakran fáj a fejem, a hátam, mert a kapcsológépen dolgozni csak látszatra úri munka. Hisz 4—4 kg súlyt emelgetni minden kapcsolásnál nem passzió. Minden kilencedik napon éjjeli szolgálatot teljesítünk. De én ennek ellenére összeteszem a két kezem. Mit is csinálnék kereset nélkül?... Vigyázz magadra, itt most nagy felfordulás van. Ha módom lesz rá, küldök majd Ágiról képet... Nem tudom, megkapod-e ezt a levelet, és mikor... Nagyon-nagyon várunk...”

— Bauer Péterné!... Bauerné! A vezérigazgató úr kéreti!

Leszedem a fejhallgatót, a szék alá rúgom sárga szolgálati papucsomat, s rohanok. A tenyerem nedves.

— Megvizsgáltuk az ön kérelmét, kedves... Khm...

— Bauerné! — bólintok.

— ...kedves Bauerné. Nos, én megértem a helyzetét, de sajnos, nem segíthetünk...

Értetlenül bámulok rá, és elsápadok.

— Rosszul van?

— Nem, dehogy... elmúlik... azt hittem, hogy maguk is emberek és...

— Nem tehetek kivételt. A szabály, az szabály...

— De igazgató úr — próbálok összeszedni magam —, hát a munka szempontjából nem mindegy, hogy állandóan délelőttös lehessenek? Mit csináljak egy olyan kisgyerekkel? Zárjam rá az ajtót?... Anyám két hete meghalt... s akire bíznam, csak délutánra tudja vállalni.

— Én megértem, hogy így kényelmetlen, de ön vagy tisztviselő, vagy anya. A kettő nem megy. S különben örüljön, hogy ilyen előkelő helyen dolgozik.

— Előkelő helyen?... Valószínűleg azért nem részesülök a férjem után járó illetményben, mert ilyen „előkelő” telefonkezelő vagyok... Napi 2 korona 60 fillérért, a fejemen akkora súllyal... paradicsomi, mondhatom...

— Kérem! Ha nem tetszik...

— Könnyű ezt mondani, igazgató úr, mert már három éve itt dolgozom, de a kinevezésemről még szó sincs, holott a törvény szerint már véglegesíteni kellett volna.

— Egy alkalmazott ne oktasson engem, igen!? Mi tudjuk, hogy mikor és kit kell véglegesíteni!

— Ha ilyen jól tudják, akkor miért vannak itt mégis olyanapidijasok, akik már tíz éve itt dolgoznak? Mert nekik nincs magas rangú protektoruk?

— Hogy merészel ilyen hangon?!!! Maga, éppen maga, aki nap mint nap később érkezik be 4—5 perccel, aki...

— De igazgató úr! Hát tehetek én arról, hogy Rákosliget nem a központban van, hogy rendszertelen a közlekedés? Én tehetek erről? Hisz épp ezért kértem a délelőtti műszakot, mert ha délutános vagyok, már reggel el kell indulnom, hogy időben ideérjek, és... és...

Nem bírom tovább. Minden erőfeszitésem ellenére feltör belőlem a sírás. Visszaroskadok, tenyerembe temetem az arcom.

Reccsen a szék, szőrös kéz simogatja a vállam, állam alá csúszik, finom szappanszága van.

— Nyugodjon meg, na, nem kell ennyire kétségbeesni... Csinálunk valamit, na... ha akarja... maga olyan szép ugye, és... — a szőrös kéz nyakamra siklik, mellemhez ér, felugrok.

— Nem! Ne tegyen semmit. Így nem kell!...

Hajnali két óra.

A közös hálóteremben szellőzetlen, áporodott ágyszag. Szívesen maradnék, de meleg, kifeküdt helyem kettőtől ötig a másé. Felhúzom sárga papucsomat, kitámolygok.

— Kimerült vagy, feküdj vissza — szól Anna.

— És te?

— Én bírom. Helyettesítlek.

— Tizenegyedtől ötig?

— Ne törődj velem. Hetek óta figyelek. Egyre rosszabbul nézel ki.

— Ó, ez az átkozott kilencedik nap! Ez az éjjeli szolgálat! Ez az istenverte, előkelő hivatal!... Gyűlölöm... érted, gyűlölöm!... Barmok vagyunk, időmíttott lovak. Parancsszóra, percnyi pontossággal fekszünk, kelünk, eszünk, dolgozunk. De miért?!

— Csakhogy végre ébredesz.

— Ugyan... ezt mindannyian tudjuk. De csináljuk, mert élni csak kell.

— Mégsem írtad alá a követeléseinket.

— Követeléseink?... Bagóznak a mi követeléseinkre!... S különben is, nem ugrálhatok, mert repülök. Valamiből el kell tartanom a gyermekemet. Vagy álljak ki az utcasarokra?...

— Nem eszik a kását olyan forrón. Egyszer el kell kezdenünk. Hatvanan aláírták. Azokat nem rúgják ki?...

— Azoknak csak magukra van gondjuk.

— Rosszul hiszed. Ha az első lépéstől is ennyire félsz, akkor egy jó ideig még reszkethetsz a magára hagyott, asztallábhöz kötözött gyermekedért.

— Jaj, Anna, ne... ne beszélj így!...

— Halló! Halló! Mi az? Süketek? Azonnal kapcsolják Schönbrunn! Jól értette, kérem... Schönbrunn!

— Halló!... Főudvarmester?... Fontos közölnivalóm van őfelségével!...

— Sajnálom, uram, hajnali fél négykor őfelsége még alszik.

— Azonnal keltse fel! Felelősségem tudatában követelem: keltse fel!!!

— Halló!... Őfelsége?... Itt Lukachich Géza altábornagy... Bocsánatot

kérek, de halaszthatatlan közölnivalóm van: Pesten kitört a forradalom! A katonaság egy része megtagadta az engedelmességet!... Teljes a káosz. Rendeletet adtam ki a Nemzeti Tanács tagjainak letartóztatására. Mert itt már más nem segít... Kérem felségedet, intézkedjék...

— Halló!... Budapesti Telefonközpont?... Hát akkor mit tétlenkednek?... Azonnal kapcsolják a magyar miniszterelnökséget! Követelem! Itt Hunyadi, a király főudvarmestere Schönbrunnból... Halló... Halló...

— Sajnáljuk, de a Nemzeti Tanács rendelete értelmében a kapcsolást megtagadjuk.

Július vége.

A zárt ablakú házak szögletében lustán terpeszkedik a meleg.

Táskámban fél kiló édes alma. Kiveszek egyet, két harapás az egész. Magját játékosan messzire köpöm. A sarkon Máté vár rám. Újságjával integet. Visszaintek, sietek. Megkínálom, és pár lépés után üres a táska. Jót nevetünk falánkságunkon. Hosszan, gyerekesen nevetünk. Máté bal füle csücskén barna anyajegy virít, s csak egy árnyalattal halványabb bőre szembetűnően kiemeli hajának szőkeségét. Arcán a kamaszos lágyság és a komoly férfi határozott vonásai keverednek.

— Késtél.

Hangjában enyhe sértődöttség vibrál.

— Még jó fél óránk maradt.

— Mi az a fél óra — veled?...

— Áginál voltam. Már olyan aranyos, tudod...

— Tapintatos és okos vagy, Mária. Úgyesen tereled más mederbe a beszélgetést, kitérsz kérdéseim elől. De öntsünk végre tiszta vizet a pohárba.

Megállít, tekintetemet keresi. Homlokán mélyül a két ránc.

— Tudod mit akarok mondani, ugye?

— Tudom...

— Hát akkor... ha terhedre vagyok...

— Nem, ne mondj ilyet. Sokat köszönhetek neked. Mellémálltál a nehéz napokban, mint Anna és a többiek. Gondoskodtál Ágiról, bátorítottál, kinyitottad a szemem, tanítottál... a legjobb barátom vagy, Máté, a legjobb...

— Csak?

— Férjem van... hadifogoly férjem... Ötödik éve vívja harcát a mindennapos létért, a viszontlátás reménye tartja benne a lelket. Nem tehetem ezt veled. Nem tudnék a szemébe nézni.

— Megértelek, Mária. Lásd, harmincnyolc éves vagyok, átléptem a férfikor küszöbét, dolgozom, örökké dolgozom, alig alszom, sokszor nem tudom a napok sorrendjét, csak rohanok, csupa rohanás az életem. Mindenkinék szeretnék jót tenni, segíteni, s közben magamról megfeledkezem. Mi marad utánam?... Se családom, se szeretőm... Otthon senkise vár. Azt hittem, hogy veled... eh, nincs nekem szerencsém!...

Elindulunk és hallgatunk.

Ócska gyufásdobozt rugdos maga előtt, szemében leplezetlen keserűség bujkál, és amíg megyünk, bennem felvillannak a képek... amikor...

...a túlszűfölt étkezőben először észrevesz, amikor izgatottan mentőket hív, és átnyalábolja az idegrohamtól rángatózó altisztet, amikor a Tizes Bizottság fontosságát magyarázza, amikor lelket önt belém az első kudarcok után, amikor az első, sztrájk idején rábírija műszerésztársait a gépek kikap-

csolására, amikor először kezét fog velem a kapcsolóterem feljáratánál, amikor hóna alatt műszeres táskájával először vár rám, amikor a lánchídi csata másnapján én várom kétségek között őt, amikor Ágit elviszi gyermektelen nővéréhez a Telepes utcába, amikor a május 1-i felvonuláson sört iszunk a rákosligeti téren, s amikor én a hazatérő hadifoglyoktól Péter iránt érdeklődöm, s arcán átsuhan a szomorúság...

Megérkezünk a József-központba.

Nyújtom a kezem. Ujjainak szorítása kemény és simogató.

— Hát akkor most felbiggyesztem az áhított fejhallgatót, és estig egyvég-tében hallózkok — mondom könnyedséget mímelő hangon.

— Majd megvárlak.

— De Máté...

— Tudom... Akkor is megvárlak.

Hátat fordít, vissza se néz.

A kapcsolóterem faliórája mintha állna.

Szamárság. Az inga leng, csak a mutatók nem igyekeznek.

Próbálok koncentrálni. A vibráló lámpákat szuggerálok, alig várom, hogy vonalat kérjenek — azonnal kapcsolom. Igyekszem, rendületlenül igyekszem. Nem akarok Mátéra gondolni, nem akarok, de valami ismeretlen erő, valahol bennem, valami rejtett vezetéken keresztül arra kényszerít, hogy egy nem létező vonalon jelentkező hangra figyeljek. Csökönyszerűen, minden pillanatban hív. Én ellenkezem, bedugom lelki füleimet, s mégis — a láthatatlan vonal túlsó végén Máté hangját hallom...

Létező és nem létező vonal: Hallucináció és valóság. Zavar ez a kettősség.

Valaki izgatottan kiáltozik:

— Egy ismeretlen az Astoria közeléből telefonált! Halljátok? Azt mondja, árulás történt! Ellenforradalmi tisztí különítmények akarnak körülfárni benünket... Süketek vagytok?! Meneküljünk!...

— Nyugalom!... — inti le egy higgadt hang a kiáltozót. — Nyugalom, egy félnótás ugratása az egész!

A teremben moraj, nyugtalanság.

Meneküljünk... nyugalom... nyugalom... meneküljünk... — cirkulál agyamban a szavak kavalkádja, és én hívásra várva kábán ülök a pislogó lámpákkal szemben. Nem értek az egészből semmit, és nem is akarok érteni semmit. Közömbösen figyelem a tanácstalan, riadt arcok mimikáját, a felugráló, futkosó alakokat.

— Bekerítettek!!!

— Mindenki maradjon a helyén! — üvölti az egyik kezelő.

— Mindenki... — a további hangfoszlányok az erősödő zajba vesznek...

— Árulás! Emberek, árulás!... Az altermen keresztül bejutottak! — lihegi egy düledt szemű műszerész. — Becsempészték őket!

— Mindenki maradjon a helyén!

Ez az öblös, rekedtes hang egészen ismeretlen. Megfordulok.

Ludovikás tiszték állnak az ajtóban, fegyverek villannak, összekötözött embereket tuszkolnak kifelé, hozzámlépnek, hátracsavarják a karomat, a többiekhez lódítanak, s a folyosón át a hideg, dohos pincébe irányítanak.

Behúzott hasú ezredes sétálgat előttünk peckesen. Jobbra csavart nyaka

lefittyed gallérijára, szétfolyó tézstaarcát mindannyiunkhoz külön-külön odatolja, szeméből leírhatatlan elégedettség süt.

— Megszűnt a dáridó! — kiáltja. — Értitek? Megszűnt! A kezünkben vagytok — markát kéjesen összeszorítja —, és a magasságos atyáúristen sem menekít meg benneteket. Értitek, vörös kis kurvák, értitek?!

Pillanatnyi szünetet tart, majd folytatja:

— Akinek a nevét olvasom, lépjen elő!

Nevek röpködnek, s előrelépő alakok nyújtott árnya imbolyog a falon. Ocsúdni kezdek, de még mindig nem értek semmit.

— Figyelem! — csattan az előbbi hang. — Ha már mindőtöket nem sikerült elkapni, tudni szeretnénk, hogy főkolompos munkatársaitokon kívül kikkel álltatok összeköttetésben?... Akit kérdezek, előrelép!

Nevek röpködnek újra, de senki sem válaszol.

— Hallgattok, miii?! Nem tudtok beszélni?! Lázadozni, új törvényt követelni, kihallgatni államfők beszélgetéseit és melegiben leadni a drótot — azt tudtok, miii?! Bujtogatókról, sokszorosítógépekről azonban nem!... Nna, majd egy jobb helyen, jobb bánásmód közepette eszetekbe jut. Garrantálom!... Ezután telefonálhattok a ló hátsó felébe!... Nyiha-ha-ha-ha! — nyeríti fuldokolva, és hüppögő nevetését elnyelik a penészes kövek.

Hol van a hold?

Olyan volt, mint anyám formátlan tengeripogácsái.

Pár nap múlva kerek lesz, kigömbölyödik.

Már egészen megvirradt. A kulcs most óvatosan fordul a zárban. Kis zömök foglár áll az ajtóban, a harcsaszájú váltótársa. Hát igen: első emelet, balra a harmadik ajtó...

Ma este saját ágyamban alhatok. Péternek igaza van.

A foglár nem szól. Összesodort, cernányi papírdarabot csúsztat a tenyereembe.

Mi ez?

Sután morzsolgatom, majd kisimítom: „A férjed harmadik napja neked dolgozik. Ne feledd: a kezdet buktatói törvényszerűek. Az előjátékot még felvonások is követik...”

Semmi aláírás.

Kérdőn nézek a foglárra, a cetlire.

A férjed... a kezdet... előjáték... — motyogom magamban. Nem értem. Hülyeség.

Péter ki akar innen vinni. Péter... Péter harmadik napja neked... Tehát jól sejtettem...

Most már rémlik valami...

...gyenge vagy, Mária, és félsz, mint megannyi millió Mária... A gyengeség velünk született, vagy szerzett emberi tulajdonság, amit azonban akaratunkkal... Igen, emlékszem már!... Egy íratlan színjáték figurái vagyunk, egy spontán cselekmény bábjai, akiket az élet jól-rosszul összetákol a színpadán a helyzet külső-belső kényszerrugói mozgatnak, akik a műértő közönség előtt még lámpalázasan, visszafogott, vagy túl harsány hangon játszanak, de a felvonások között magukra találnak, azonosulnak szerepükkel, s a többé-kevésbé gyengén induló kezdet ellenére is hisznek a folytatás sikerében... Emlékszem, Máté, emlékszem... Elbukhatunk, mert az első lépés buktatói törvényszerűek, megannyi lemondás, kudarc nélkül nem megy... a

kudarc minden valamire való cselekedet kísérője... és lehet, hogy a mostoha körülmények között végig sem játszhatjuk szerepünket... a mi győzelmünk talán még nem teljes, csupán egy újabb győzelem előjátéka... De ennek ellenére nem szabad abbahagyni... nem szabad — a nyitányt még finálé is követi...

Igen, ezt akkor mondtad... mikor is?... Mindegy...

A papírdarabot szétmorzsolom, s kilépünk a folyosóra.

Erőlködve kapaszkodom a korlátba.

...Egyedül nem válthatom... de hát Péternek van igaza!... Nem, Péternek nincs igaza!... Nem egyedül — íme, a foglár is... Ez csak előjáték... első felvonás... a cselekmény majd kibontakozik... a darab folytatódik...

Felérünk.

Első emelet, balra a harmadik ajtó. Az ajtó mögött minden ismerős, a papírkosár, a zongoraszék, a...

Belépek, s amíg tekintetemmel megkeresem a zongoraszéket, határozottan érzem, hogy ma este otthon alszom — gondolatban...

